

MEDDELANDE NR 12 FRÅN SALTSJÖBADENS HEMBYGDSFÖRENING

Oktober 1978

Inledning

Anders Lambert har gjort efterforskningar om sin fastighet i Igelboda och rätt ut husets historia. Resultatet redovisar han i en intressant text och i ritningar, som rekonstruerar husets planer vid olika tidpunkter när ombyggnader gjorts.

Anders har välvilligt ställt sitt arbete till hembygdsföreningens förfogande och vi är glada att kunna få presentera det som nr 12 i vår serie "Meddelanden".

I föreningen anser vi att det skulle vara värdefullt och roligt om några flera saltsjöbadsbor skulle vilja skriva ner lite om husen de bor eller har bott i. Det behöver inte vara anspråksfull historieskrivning eller någon fullfjädrad utredning med ritningar. Men kanske en del anteckningar och minnen som ett bidrag till kunskapen om vår ort. Det kunde bli till nya "Meddelanden" eller också kunde anteckningarna samlas i vårt arkiv i stadsbiblioteket vid Tippen. Du som har lust att göra något sådant eller kanske redan har någonting liknande i skrivbordslådan - prata med någon i styrelsen. Ring t ex Gösta Blohm tel 717 06 59 eller Bengt Miöen tel 717 22 54 eller Barbro Strandman tel 717 72 15.

Styrelsen

Stadsäga 125, Valhallavägen 13 i Saltsjöbaden (Igelboda 35:7)

Av Anders Lambert

Denna tomt avsåndrades år 1896 från $\frac{1}{2}$ mantal frälse Neglinge Nr 1 i Nacka socken och Svartlösa härad av Stockholms län. Den fick då beteckningen Saltsjöbaden nr 393, vilket senare ändrades till Norra Neglinge by nr 20. Arealen var 1 000 m² eller 11 344 kvadratfot eller 6,5 kappland.

Tomten gränsade i öster mot nuvarande Freyvägen, i söder mot nuvarande Valhallavägen och i väster mot en för länge sedan försvunnen "Kaggelväg" upp mot Igelbodatorpets ägor. Jordbruket i Igelboda upphörde 1911.

År 1896 låg en liten handelsbod i tomtens sydöstra hörn. Den var mycket oansenlig och var byggd i två våningar och utgjordes av endast ett rum på nedre botten (butik) och ett bostadsrum en trappa upp. Trappan upp var byggd utanpå gavelväggen, en icke ovanlig företeelse på 1800-talet. Innehavaren var en slakteriaffärsman från Östermalm i Stockholm, som passat på tillfället att bredda sin affärsverksamhet genom att förse alla, som var engagerade i byggandet av Saltsjöbanan, med erforderliga varor. Butiken sköttes av Sandahl, som senare bodde på nuvarande Igelbodavägen 13.

Då Saltsjöbadens fastighetsregisterbok upprättades år 1924 fick fastigheten beteckningen stadsäga 125.

Den vid Saltsjöbadens Snickerifabrik anställde arbetaren A W Lundmark (boendes i Moraberg) köpte tomtens den 1 april 1897 utav Järnvägsaktiebolaget Stockholm-Saltsjön, för en köpeskilling bestämd till 1 400:-. Av köpeskillingen skulle 140:- betalas kontant och resten med 70:- varje den sista mars, juni, september och december, till dess beloppet blivit till fullo guld.

Av den försålda tomtens skulle även årligen utgå avgäld av en halv hektoliter spannmål, hälften råg och hälften korn, som senast den 1 februari skulle erläggas till innehavaren av stamhemmanet.

Han skulle även betala 5:- årligen till Järnvägsbolaget som bidrag till vägunderhåll (till de vägar som inte ingått i allmän vägdela).

A W Lundmark lät bygga huvuddelen av huset 1898. Ytterväggar i undervåningen av 1 ½-stens tegel och övervåningen 1-stens. Huset byggdes för 3 familjer. I undervåningen fanns 2 lägenheter à 1 rum och kök och i övervåningen 1 på 2 rum och kök. Troligtvis ledde en utanpåliggande trapp upp till övervåningen.

Vid Lundmarks död år 1900 ärvde hans hustru Beda f. Eimgren samt döttrarna Agda Katarina f 96 05 01* och Tyra Elisabeth f 99 06 22 huset. Arvsutredare var Jonas August Nordström som bodde på tomten 366, nuvarande Valhallavägen 10.

Dessa sålde huset den 24 april 1903 till f.d. fabrikören plåtslagare Adolf Malcolm Stenbäck. Köpeskillingen var 6 500:- och taxeringsvärdet 3 000:-.

Denne lät genast bygga om huset till enfamiljshus. Han byggde även till glasverandor i två plan åt öster och ett trapphus mitt för entrén i väster. Övre planet i trapphuset bestod av en stor hall med räcke runt trappöppningen. Två numera igensatta fönster fanns då på gaveln till trapphuset (ett uppe och ett nere).

Några år senare byggdes farstuverandan in och fönstret in till köket gjordes om till dörr.

År 1908 dog A M Stenbäck och änkan Maria Dorothea, född Sundberg ställdes under förmyndare. Sterbhuset hyrde då ut huset till först Hjalmar Oldenburg. Han tog initiativet till och startade tidningen Saltsjöbaden. N° 1 kom ut i december 1908. För att få utrymme till detta, lät han bygga till kallförrådet (nuv. tvättstugan). Han spikade även igen ett fönster i övre hallen och lät inreda badrum med WC där. WC var mycket ovanligt på den tiden. Oldenburg byggde sedan "provinsialläkarvillan" på Byvägen (nuv. Neglingevägen 61) och flyttade dit 1912.

Familjen Hagberg hyrde hela huset från den 1 oktober 1912.

Adressen var då Stentorp, som villan hette. Detta angav en blå skylt med vita bokstäver, som satt på grinden. Gatadresser kom någon gång på 40-talet i Saltsjöbaden, men många gatunamn kom till i samband med att Saltsjöbaden blev köping 1909.

*Agda Katarina L. gifte sig med Oskar Jansson. De fick sönerna Åke (fastighetsskötare, Igelbodaplatån och Walter (förut anställd i järnaffären). Oskar Jansson gifte senare om sig med den fru Jansson, som arbetade i försäkringskassan i Solgården).

Då Hagberg kom till huset fanns 1 kakelugn och 1 kamin på övervåningen. Där nere fanns 3 kakelugnar, samt i köket en stor järnspis med en stor varmvattenberedare av koppar uppepå. Mellan köket och matsalen fanns en serveringslucka (i nuv. pannrummet).

Hela familjen sov i det sydöstra rummet (matsalen). Mamma Hagberg använde övre verandan som strykrum, där det var ljus. Pappa Hagberg snickrade möbler ute i verkstaden. Verkstaden bestod av två rum samt en tillbyggnad. Alla med separat ingång. Bakre delen av verkstaden användes som virkesförråd och i tillbyggnaden fanns torrdass och soptunna. Sommartid hyrdes något eller några av rummen på övervåningen ut. Hagberg ville köpa huset och frågade 1919 grundläggare Söderström om möjligheten att spränga ut källare under huset, vilket han ansåg kunna utföras.

"Kommunalt" vatten fanns, men mitt på tomten låg en septiktank för infiltration, som tömdes ibland.

Då gumman Stenbäck dog 1919 var huset "testamenterat" åt stiftelsen Metodistkyrkans Centralmission. Taxeringsvärdet var då 21 500:-- . Köpet gjordes den 12 jan 1920 av pastorerna Valdemar Mattsson och T H Arvidsson samt disponent L Kihlstrand och tulltjänsteman Herman Forsett. Samma dag tecknades en överlåtelse till Metodistkyrkan på köpebrevet. "Baptisterna" som de allmänt kallades, öppnade barnhem där redan hösten 1919 och familjen Hagberg tvingades upp på övervåningen, där de bodde till den 1 april 1920 då de flyttade över till "Muskepelle" (nuvarande Valhallavägen 10) och bodde där ett tag tills deras nya hus på Sleipnervägen 8 stod klart.

På barnhemmet vistades bl.a. målarmästare Karl Erik Hansson då han var liten. Hans föräldrar bodde i Blåkulla och ville ge grabben en finare miljö.

Barnhemmet upphörde redan den 9 september 1921 då Skräddarmästare August Åkerström övertog huset för 25 000:-- . Men dess förrän överläts huset för 25.000:-- till fröken Lotten Karlsson enligt köpebrev daterat 1 augusti 1921.

Konstigt nog erhöll inte "baptisterna" lagfart på fastigheten förrän den 7 mars 1927 och Åkerström den 10 juni 1929.

Åkerströms lät inreda ett kök på övervåningen för att kunna hyra ut den . De inrättade även tvättstuga ute i verkstan. Där stod en pannmur man eldade i.

Sture Karlsson med familj hyrde övervåningen 1930-1951.
Före dess hyrde Blixt den.

Då August Åkerström dog 1923 ärvde hans fru Elin , född Engström huset.

På Karlssons tid stod en täljstenskamin i rummet innanför verandan där uppe. Den värmden hela övervåningen. Där nere eldades huvudsakligen i den stora järnspisen. Fru Åkerström sov i det nordvästra rummet, där det var kallt och rått. Trapphuset och badrummet var kalla vintertid.

Baksidan av verkstaden användes som vedbod av fru Åkerström och Karlsson hade sin ved i nuvarande redskapsboden.

Verkmästare Sven Emil Österholm var son till Elin Åkerström i ett tidigare äktenskap. Han övertog huset för 30.000:- den 25 maj 1949 och fick lagfart den 22 juni samma år.

Detta var när han pensionerats från flyget som han flyttade till huset och Karlsson måste bygga sitt nya hus på Dvärgstigen, så Österholm kunde köra upp gumman Åkerström till övervåningen.

När kakelugnarna revs i de två norra rummen är ovisst men i början av 50-talet lät Österholm mura en öppen spis i det nordvästra rummet, och vid slutet av 50-talet revs kakelugnen i nuvarande matsalen.

Centralvärme drogs in ungefär 1951.

Ungefär 1963 då Freyvägen höjdes drogs nytt avlopp \approx 100 in till huset. Det hade tidigare varit \approx 50 vilket ofta frös igen vintertid. Några år tidigare hade septiktanken utanför verandan och rensbrunnen invid häcken kopplats förbi.

Den 22 juni 1966 övergick huset genom bouppteckning till dödsboet efter Nanny Karolina Österholm.

Sonen Bengt Österholm bodde på övervåningen och använde "verkstaden" som finmekanisk verkstad. För den skull tog han upp en dörr mellan de två rummen i verkstaden, där han hade svarvar, fräs, bormaskiner mm.

Den 1 december 1971 köpte familjen Anders Lambert huset för 175.000:-. Taxeringsvärdet var då 82.000:-

Då vi flyttade in såg huset ut så här:

Nedre hallen bestod av ett enkelt oisolerat golv med korkmatta på. Till vänster innanför dörren fanns en liten garderob och en stor vedlår. Rakt fram fanns en liten skåpdörr som ledde till ett utrymme under trappen. Där inne fanns en liten dörr som ledde till kallförrådet (Oldenburgs tillbyggnad).

I lilla hallen (den ursprungliga) fanns ett stort vackert handfat. 2 glasdörrar ledde in till hallen.

I nordöstra och sydöstra rummen låg 2 lager gammal korkmatta på ett relativt nylagt trägolv som vi slipade upp och lackade. På nedre verandan låg korkmattan direkt på det ursprungliga skurgolvet. I köket stod diskbänken och spisen utmed norra väggen. Matoset leddes ut i pannrummet där en igenslammad varmvattenberedare hängde på väggen. Utmed västra väggen fanns en arbetsbänk med ett kylskåp på samt väggskåp med skjutluckor.

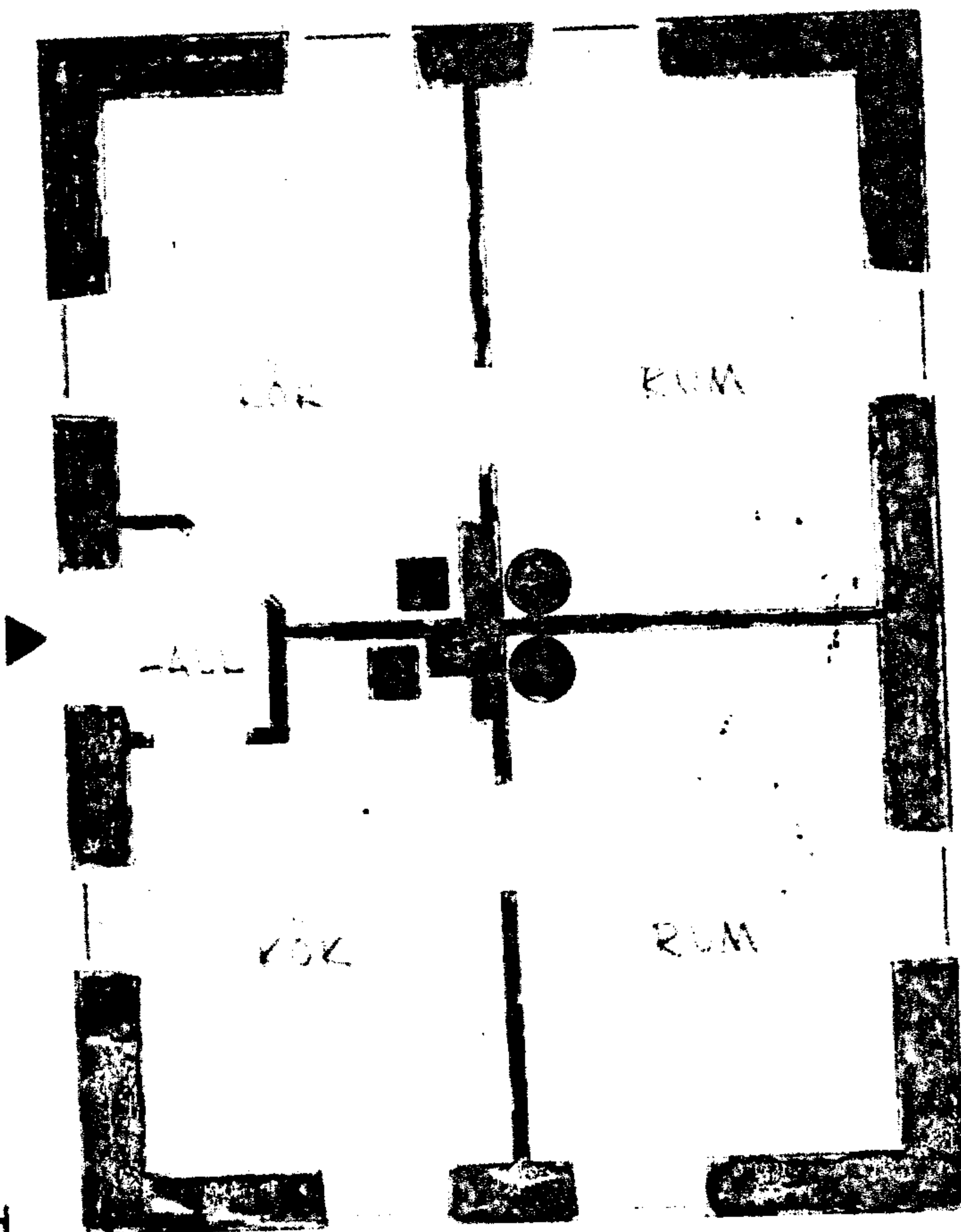
Mitt i trappen upp, satt ett fönster som ej gick att öppna eftersom trappen gick upp över nederdelen på fönstret.

På övervåningen finns kakelugnen kvar i det norra rummet men kaminen och vedspisen var borta. Däremot fanns diskbänken kvar i det södra rummet.

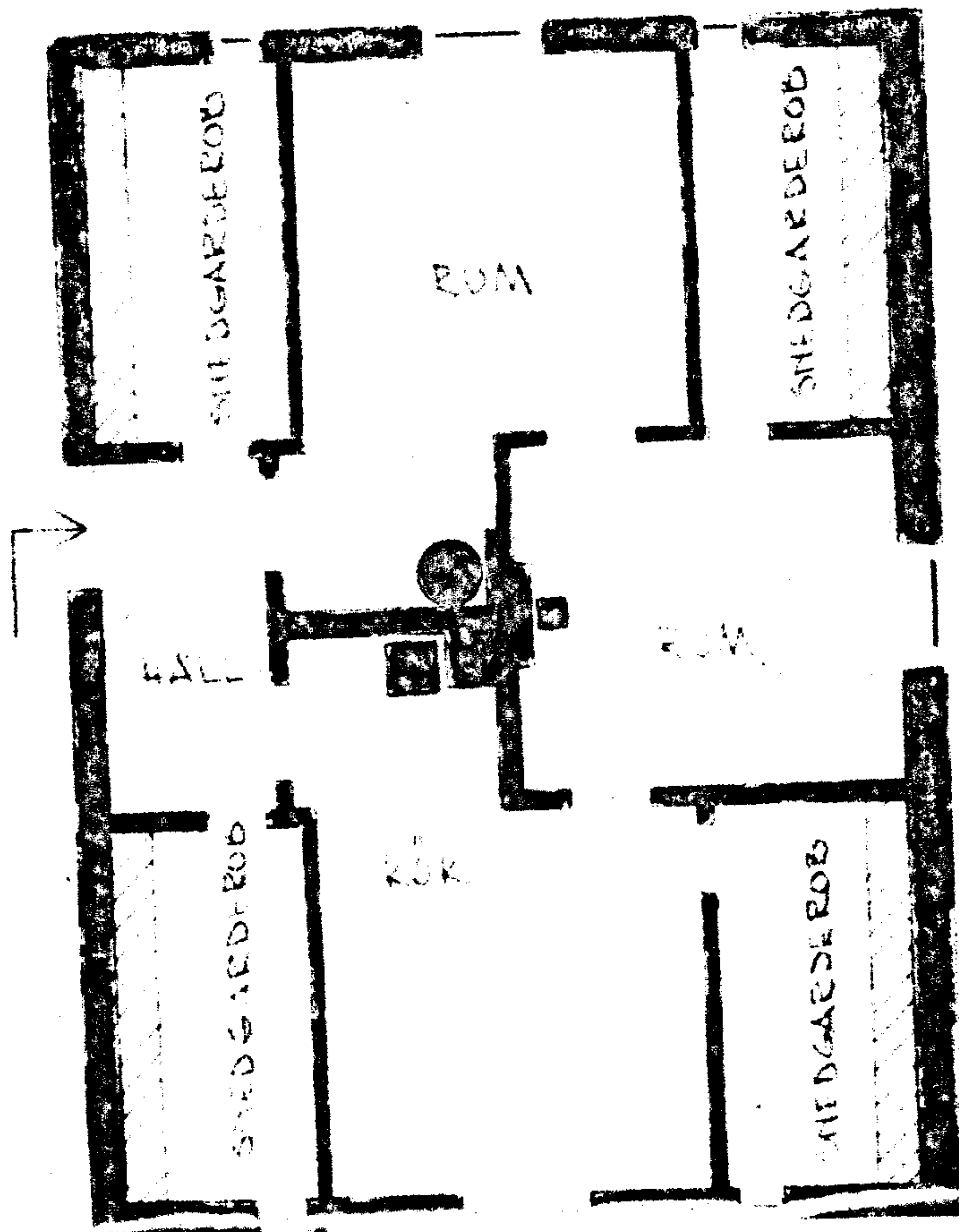
Några ritningar på huset har ej kunnat uppbringas. Bifogade ritningar är en efterkonstruktion.

STG 125
SALTSJÖBADEN
1:100

ÅR 1898

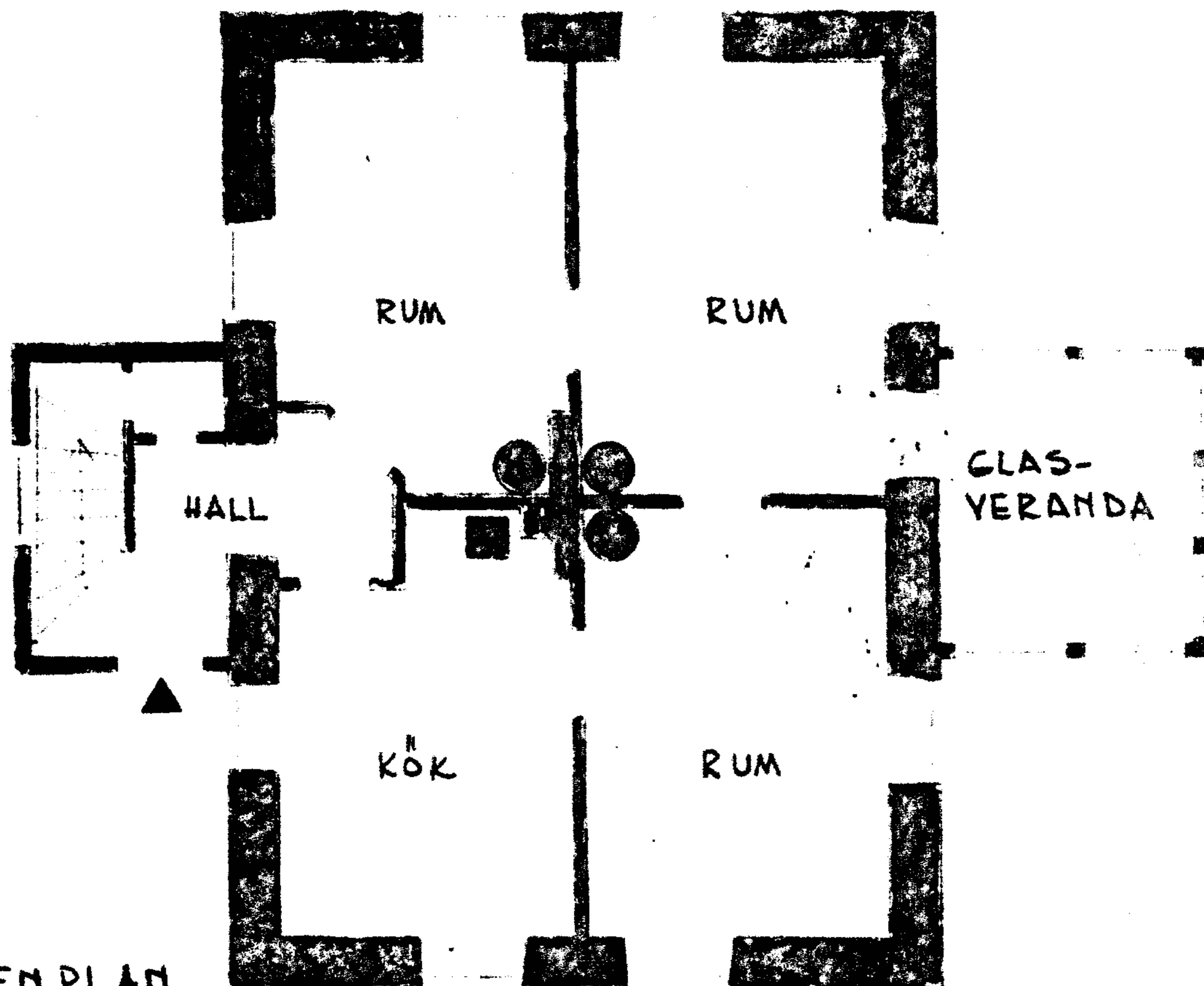
BOTTEN PLAN

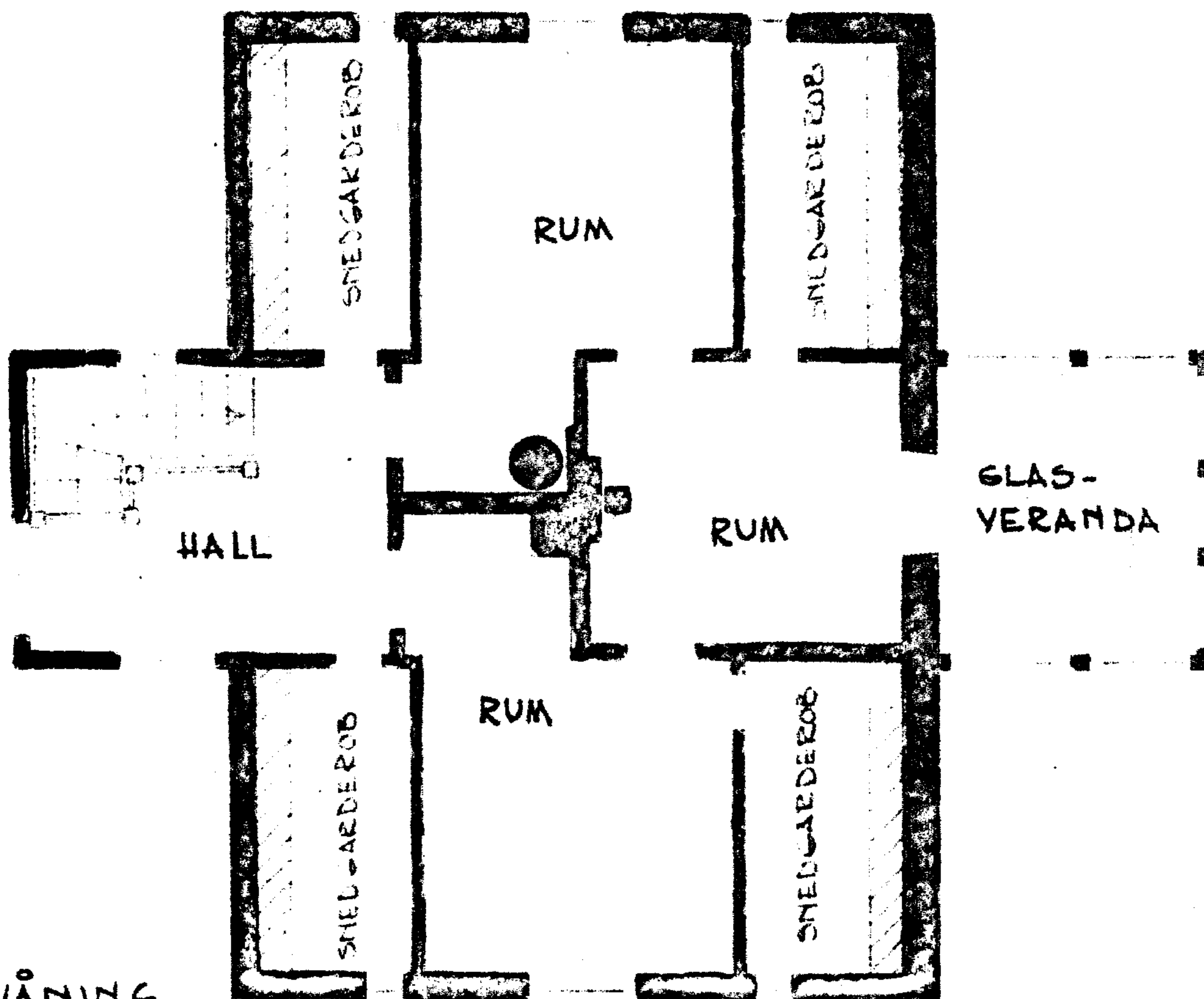
ÖVERVÅNING

STG 125
SALT SJÖBADEN
1:100

ÅR 1903

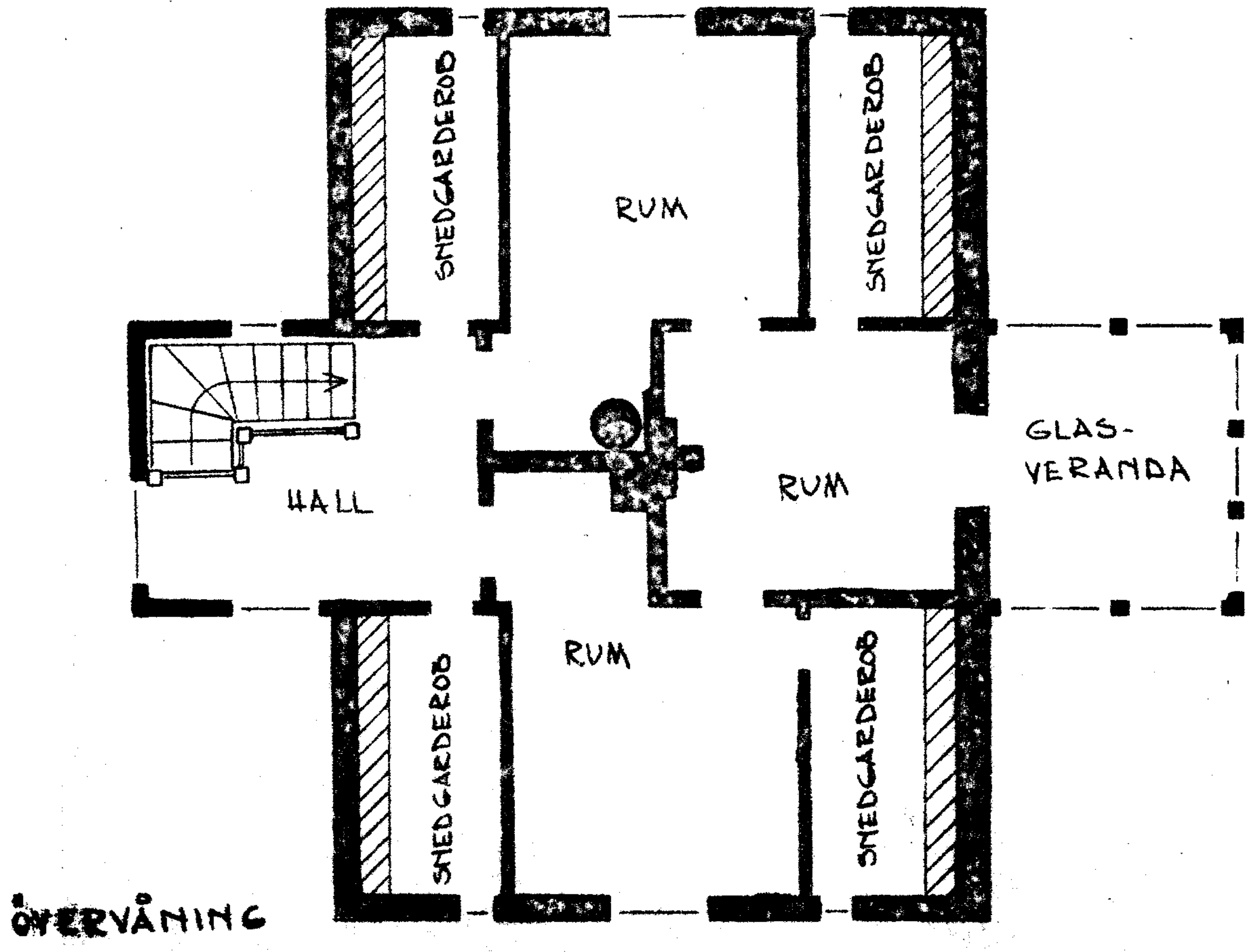
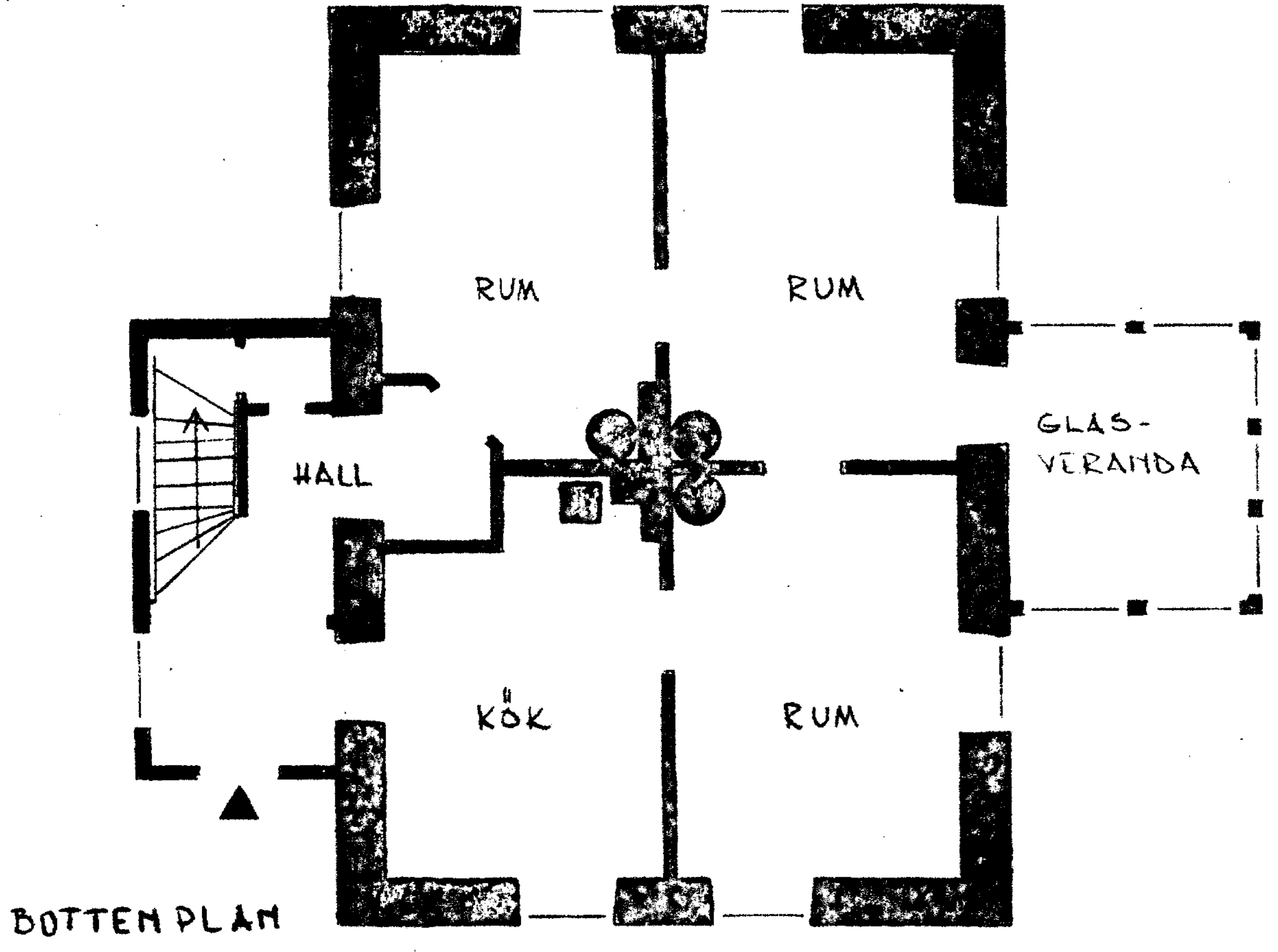
BOTTEN PLAN

ÖVERVÅNING

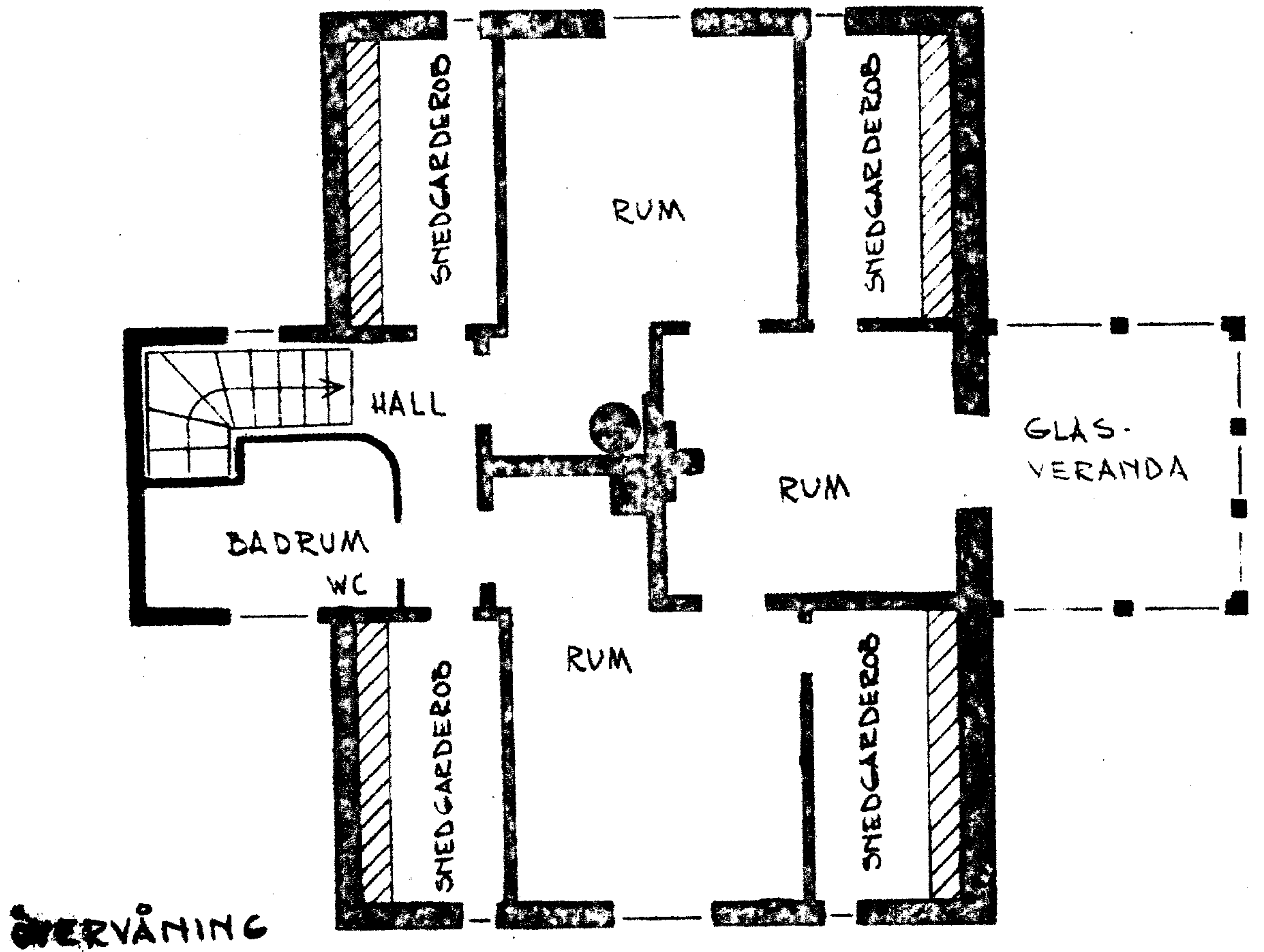
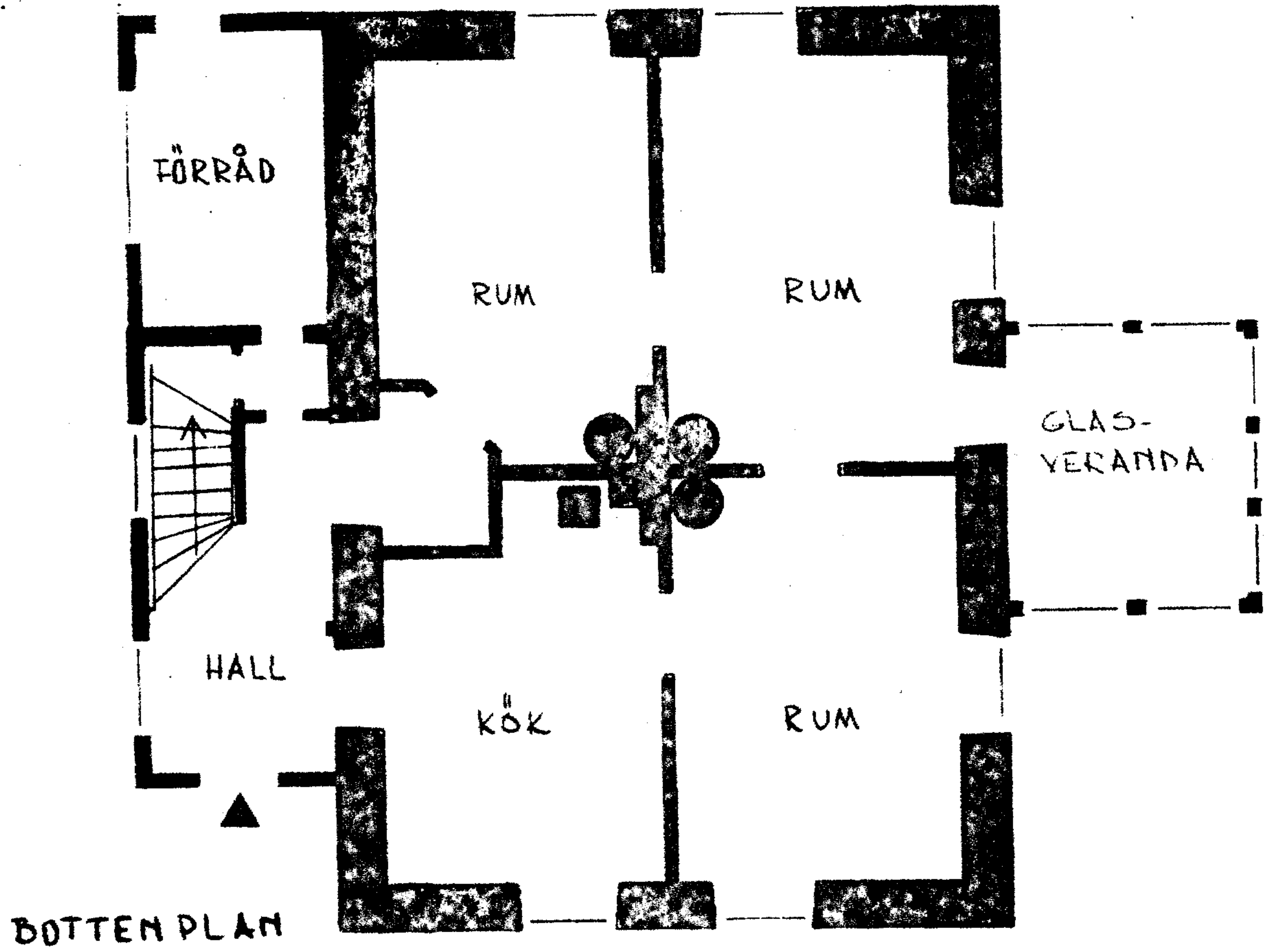
STG 125
SALT SJÖBADEN
1100

ÅR 1905

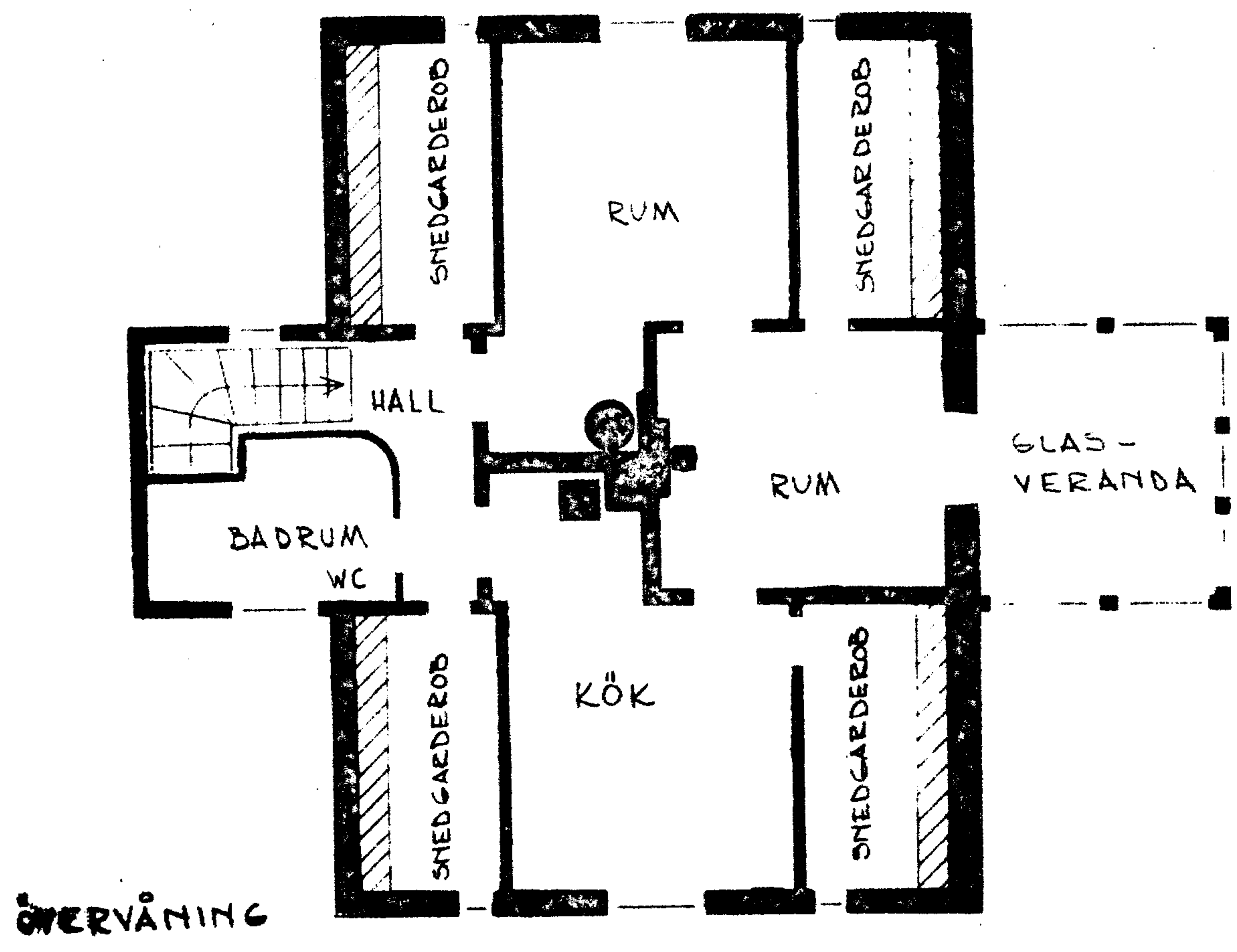
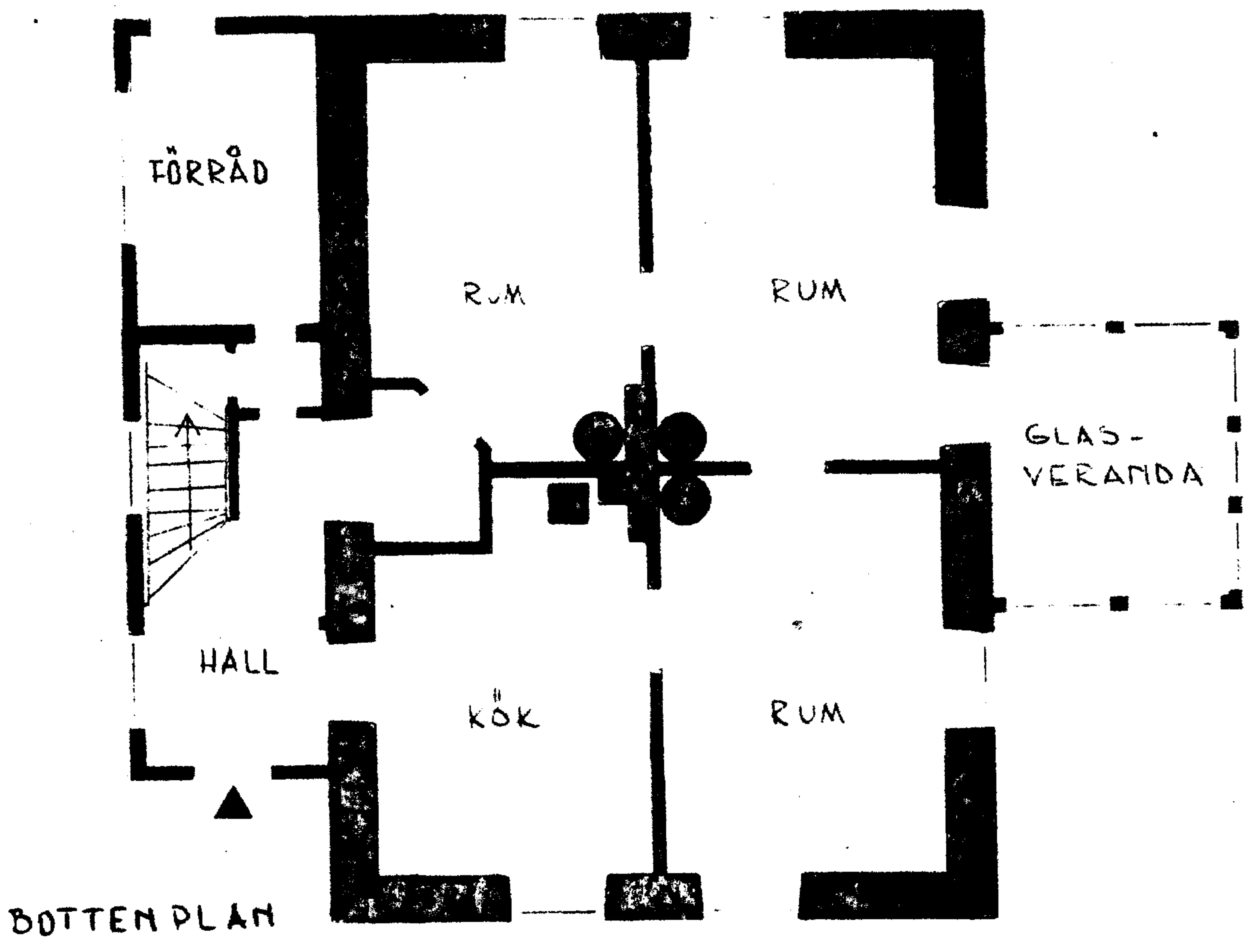
STG 125
SALT SJÖBADEN
1:100

ÅR 1910

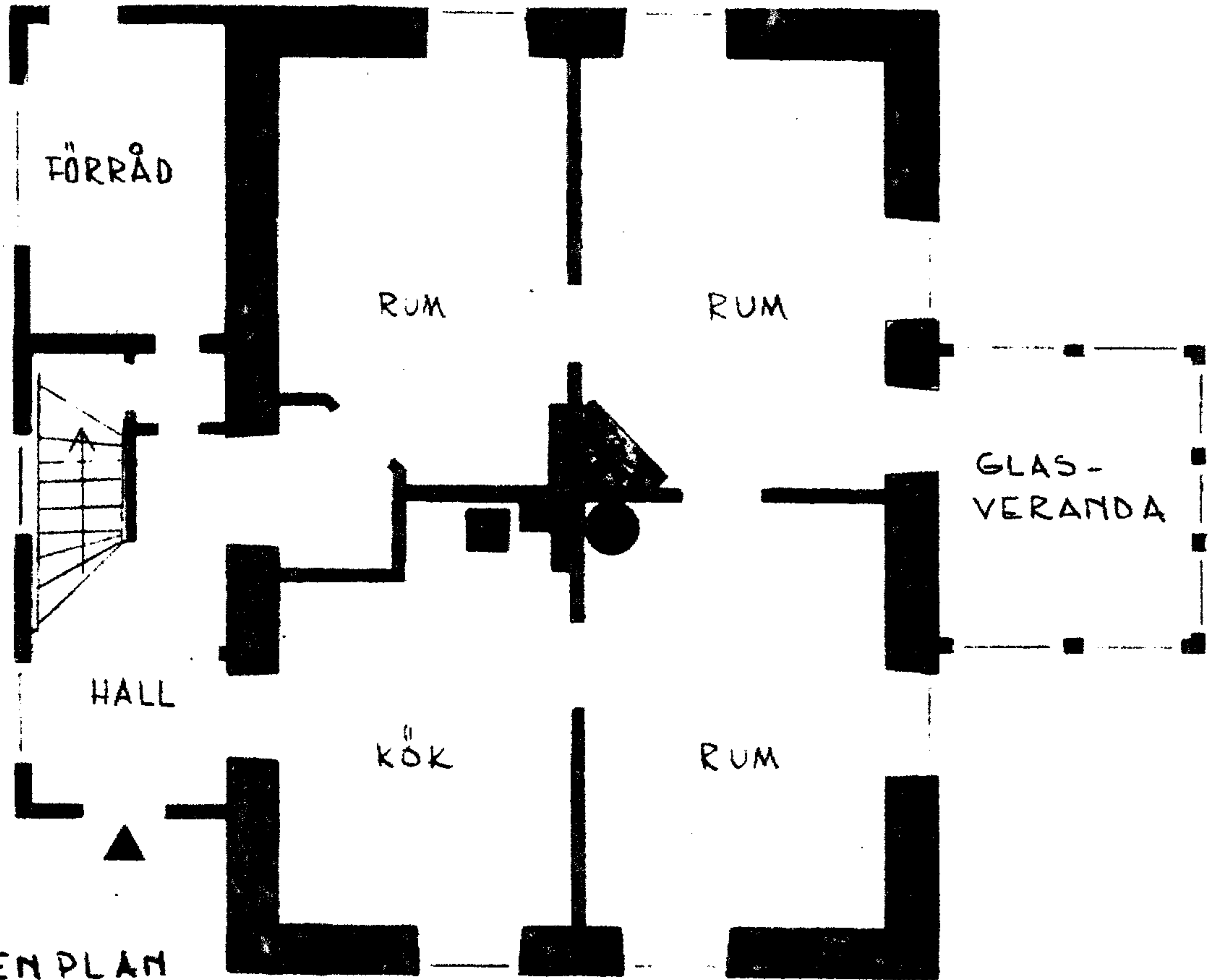
STG 125
SALT SJÖBADEN
11100

ÅR 1922

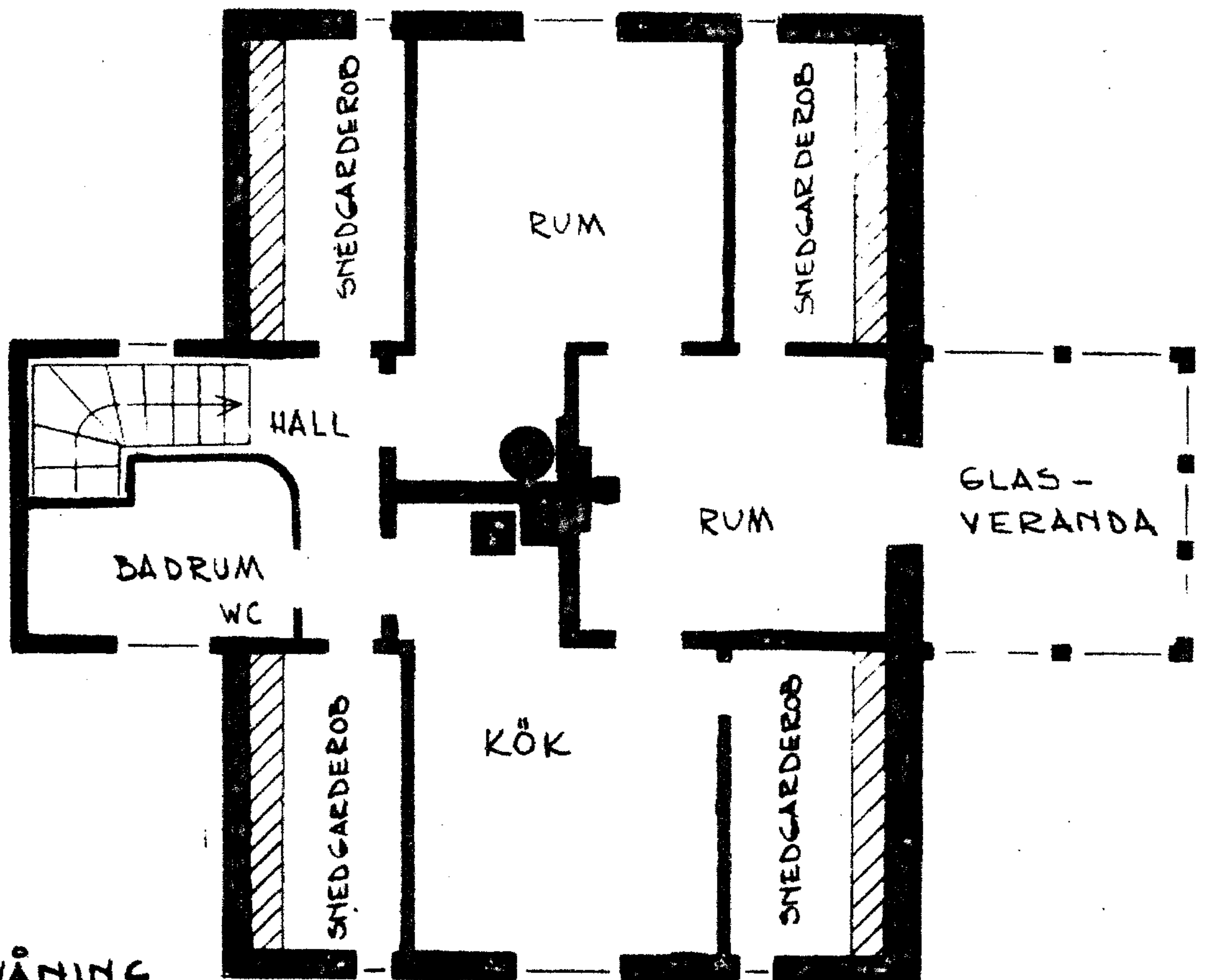

STG 125
SALT SJÖBADEN
1:100

ÅR 1955

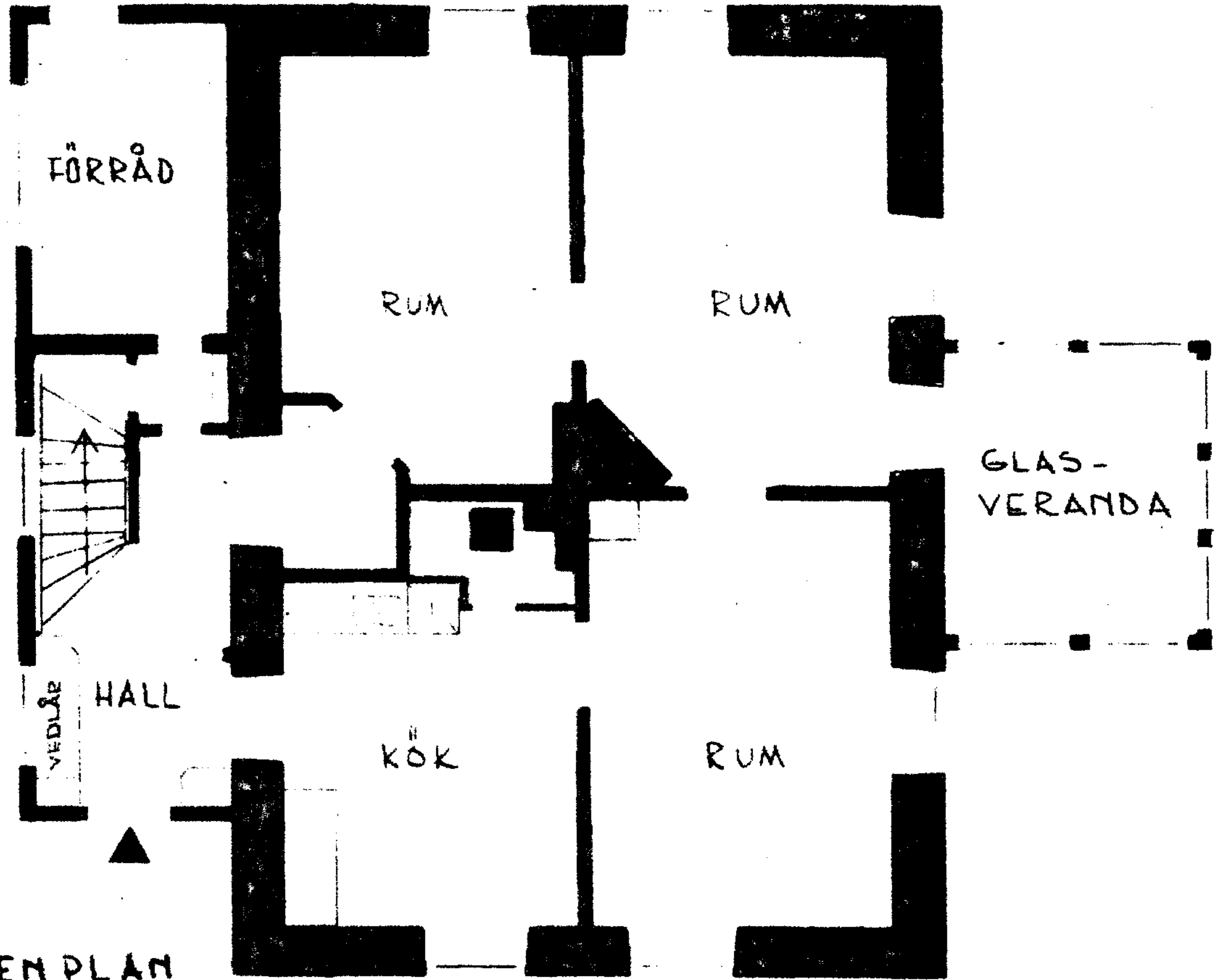
BOTTEN PLAN

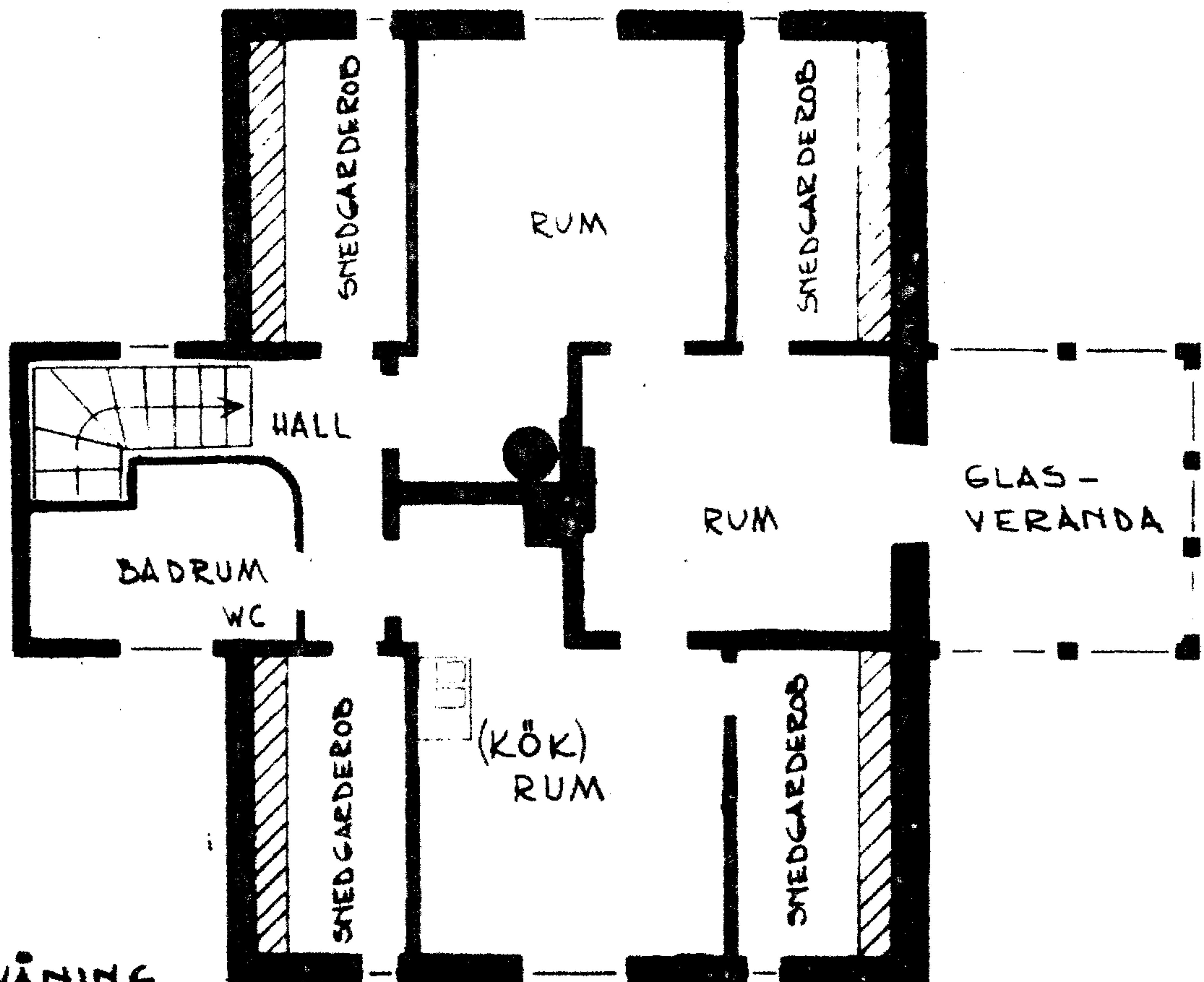
ÖVERVÅNING

STG 125
SALT SJÖBADEN
1:100

ÅR 1971

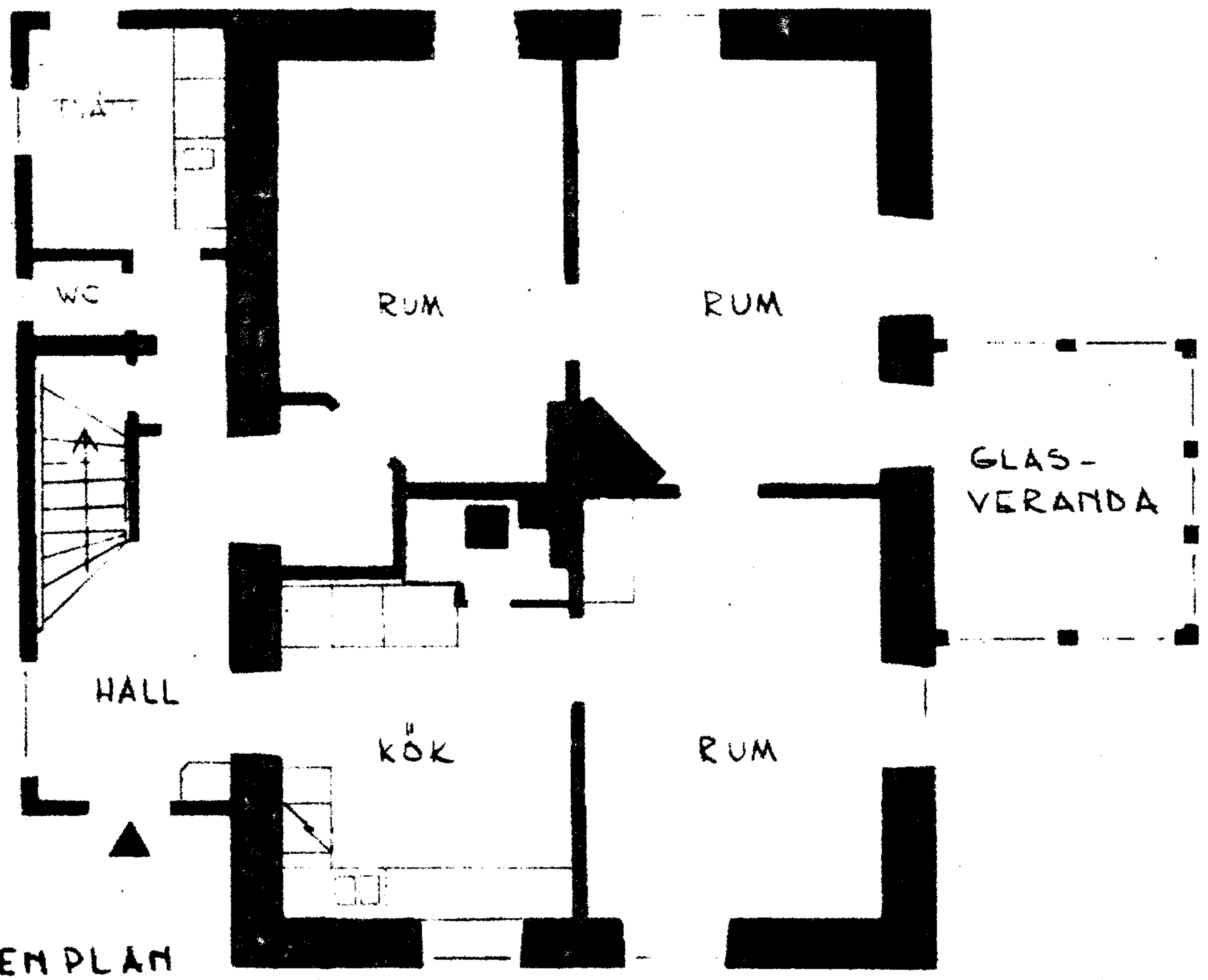
BOTTEN PLAN

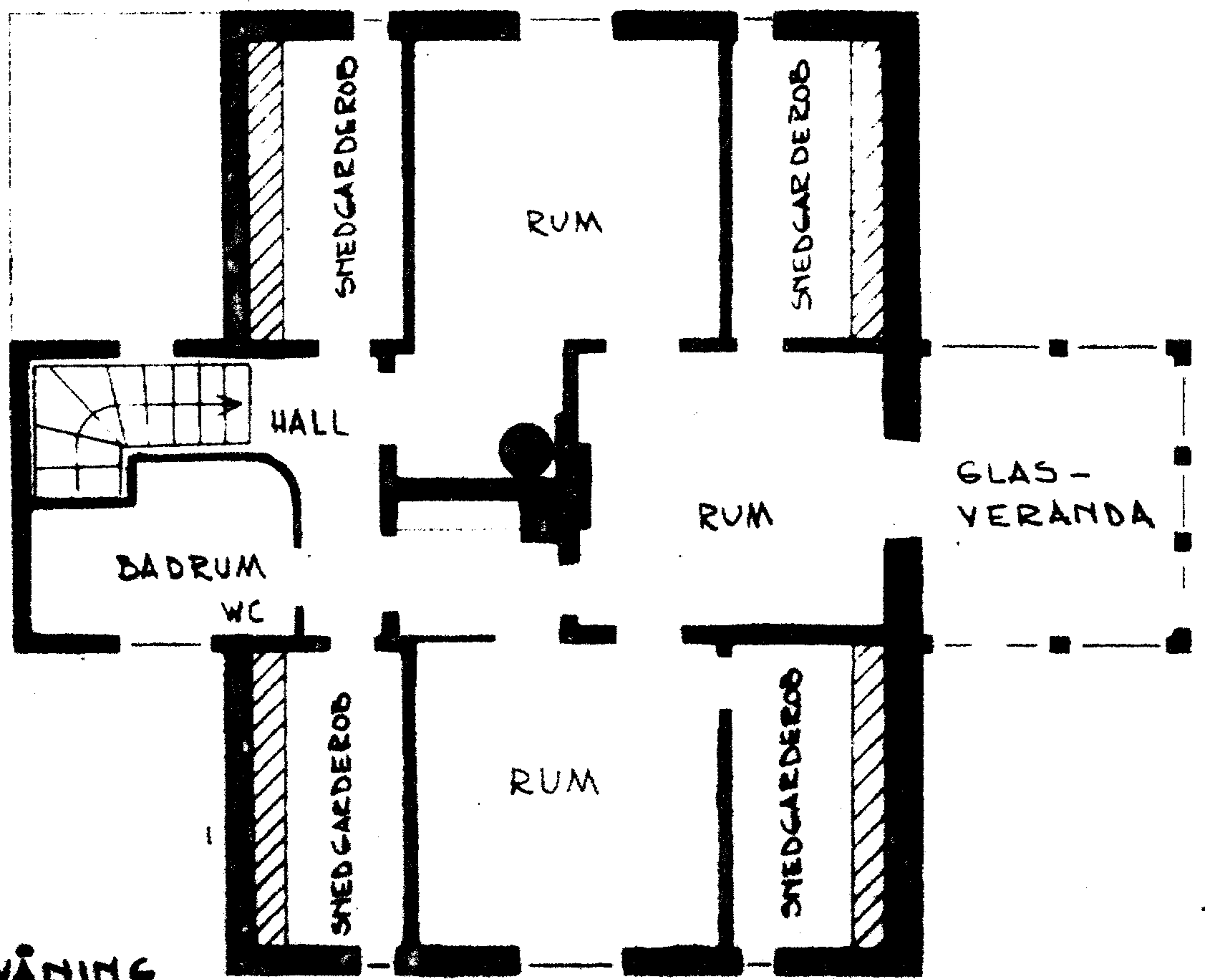
ÖVERVÅNING

STG 125
SALT SJÖBADEN
1100

ÅR 1978

BOTTEN PLAN

ÖVERVÅNING